

Motion till riksdagen

1987/88:Fö527

av Yngve Wernersson och Lennart Pettersson (s)

om alarmering till allmänheten i fred, under beredskap och i krig

Utvecklingen medför att samhället blir alltmer sårbart. Risken för att allmänheten skall skadas vid olika typer av olyckor ökar. Ett fungerande varningssystem är ett viktigt instrument för att varna allmänheten för olika hot.

Det kan också användas för att höja beredskapen (beredskapslarm) och för att få allmänheten att lyssna på radio samt för att underlätta räddningstjänsten.

Varnings-(alarmerings-)system

I vårt land har ett omfattande varnings-(alarmerings-)system byggts ut sedan andra världskriget för i första hand behovet under beredskap och i krig. Utbyggnaden av varningssystemet har prioriterats i de orter och områden som bedömts bli särskilt utsatta för angrepp från luften. Ringa hänsyn till fredstida risker och andra hot sasom markstrider har tagits vid val av orter och områden.

På central nivå har statens räddningsverk tillsammans med chefen för flygvapnet ansvaret för detta varningssystem. Polisen ansvarar för systemet för delgivning av beredskapslarm med hjälp av bl. a. civilförsvarsorganisationens varningssystem. Civilförsvarsorganisationens varningssystem består av ett system för utomhusalarmering och ett system för inomhusalarmering med hjälp av telefon.

På inomhusalarmeringssystemet kan endast signalen Flyglarm ges. Den möjlighet att varna allmänheten över telefonnätet försvinner successivt i takt med att televerket övergår till datoriserade växlar (AXE-systemet). Efter 1991 kommer inga abonnenter att kunna nås via telefonalarmering. Ett flertal alternativa lösningar har därför studerats. Det s. k. RDS (Radio Data System) anses av räddningsverket, televerket och Sveriges Riksradio vara ett intressant framtidsalternativ. Systemet torde emellertid inte finnas spritt bland allmänheten i någon större omfattning förrän tidigast efter år 2000. Möjligheterna att utnyttja befintliga och särskilt anskaffade närradio-sändare som ett komplement till lokalradion har därför tillmätts visst intresse för att på kort sikt lösa problemet med varning i krig. Frågan om närradions funktion under krig och krigsfara har utretts av bl. a. Styrelsen för psykologiskt försvar med medverkan från räddningsverket. Enligt totalförsvarspropositionen 1987 skall frågan emellertid utredas ytterligare.

Som en integrerad del av totalförsvarets varningssystem i krig ingår även ljudradion. För att klara de allt kortare förvarningstiderna fordras att det nu

befintliga avtalet mellan civilförsvarsstyrelsen och SR AB ses över så att även flyglarm och larm för markstrider snabbt kan vidarebefordras till allmänheten. Här bör även utnyttjande av närradions resurser övervägas.

Beträffande inomhusalarmeringssystemet är alltså situationen otillfredsställande. Härtill kommer problemet att särskilt i fred kunna varna/alarmera handikappade, varav ca 800 000 hörselskadade, och språkliga minoriteter. Detta problem har ännu inte fått någon tillfredsställande lösning.

Utöver civilförsvarsorganisationens varningssystem finns system utbyggda runt våra kärnkraftverk. Av dessa system utnyttjas en del i civilförsvarsorganisationens utomhusalarmeringssystem.

Vid anläggningar i övrigt, där verksamheten innebär fara för att en olyckshändelse skall orsaka allvarliga skador på människor eller i miljön, finns varnings-/alarmeringssystem i varierande grad. Samordningen mellan dessa system och civilförsvarsorganisationens varningssystem varierar och torde kunna utvecklas.

Enligt räddningstjänstförordningen får länsstyrelsen medge att den som äger en sådan anläggning enligt ovan får använda civilförsvarsorganisationens alarmeringsanordningar. För alarmeringen skall gälla bestämmelserna om Viktigt meddelande i civilförsvarskungörelsen. Det innebär att om överhängande fara för olyckshändelse föreligger på grund av utsläpp av giftiga kemikalier eller liknande och det behövs snabb information till befolkningen skall signalen Viktigt meddelande ges. Denna signal skall följas av nödvändig information över radion eller på annat sätt.

Ägare av anläggningar enligt ovan och den kommunala räddningstjänsten är skyldiga att bekosta anordningen för utlösning av signalen Viktigt meddelande. Intresset för att anskaffa sådana anordningar varierar bl. a. på grund av skyldigheten att bekosta dem.

Signalernas antal, innebörd, karaktär m. m.

I svensk standard SS 032711 har sex varningssignaler fastställts. De är ●medelbar fara, Flyglarm, Viktigt meddelande, Faran över, Utryckning och Varning lokalt. Härutöver finns signalen beredskapslarm som regleras i lag (1960:513) om beredskapstillstånd och beredskapskungörelsen (1960:513). Innebörd, utformning m. m. av signalerna Flyglarm, Faran över och Viktigt meddelande regleras i Civilförsvarskungörelsen (1986:1046). Hittills har olika informationsinsatser främst behandlat signalerna Flyglarm, Viktigt meddelande, Faran över och Beredskapslarm. De beskrivs bl. a. i telefonkatalogens gula sidor.

Allmänhetens kunskap om innebörden av signalen Viktigt meddelande varierar och torde vara låg. Kunskaper om övriga signaler bedöms vara mycket låg och bör förbättras.

Frågan om det är lämpligt och möjligt att ha så många olika signaler har varit föremål för fortlöpande diskussioner och överväganden. Ett förslag att begränsa antalet genom att slopa signalen Beredskapslarm har diskuterats. Vid en jämförelse med utlandet tycks strävan där vara att begränsa antalet signaler. Så har t. ex. Danmark fr. o. m. januari 1988 endast tre signaler, nämligen Viktigt meddelande – lyssna på radio, Flyglarm och Faran över.

Ingen av de skandinaviska länderna har någon motsvarighet till vår signal Beredskapslarm. I Norge kan signalen Viktigt meddelande – lyssna på radio användas vid mobilisering.

Mot. 1987/88
Fö527

Beträffande signalernas karaktär har kritik framförts mot att signalen Viktigt meddelande är svår att skilja från Beredskapslarm samt att dess karaktär inte är tillräckligt påkallande.

Mot denna bakgrund anser vi att en översyn snarast bör göras av antalet signaler, deras innebörd och karaktär.

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att alarmering av allmänhet i fred, beredskap och krig utreds.

Stockholm den 26 januari 1988

Yngve Wernersson (s)

Lennart Pettersson (s)